

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/128/2022
Identifikačné číslo spisu:	2120208249
Dátum vydania rozhodnutia:	23.08.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Vladík
Funkcia:	súdca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:2120208249.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa O. Z., narodeného XX. M. XXXX, zastúpeného Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Piešťany, dieťa matky N. M. Z., narodenej XX. M. XXXX, C., L. XX, zastúpenej advokátkou JUDr. Katarínou Kalabovou, Bratislava, Krasovského 13, a otca O. F. Z., narodeného XX. Z. XXXX, N., U. XXX/X, zastúpeného Advokátska kancelária ŠKODLER & PARTNERS, s. r. o., Bratislava, Dobšinského 12, o návrhu otca na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti, vedenej na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 40P/59/2020, o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 22. februára 2022 sp. zn. 11CoP/80/2021, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žiadnemu z účastníkov n e p r i z n á v a nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trnava (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 16. júna 2021, č. k. 40P/59/2020-149 návrh otca na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov zamietol. O trovách konania rozhodol tak, že žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že návrh otca na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov s týždňovými intervalmi striedania, nebol dôvodný, vzhľadom na to, že od posledného rozhodnutia súdu rozsudkom č. k. 27P/20/2018-410 zo dňa 25. novembra 2019 nedošlo k podstatnej zmene pomerov. Na základe vykonaného dokazovania mal súd preukázané, že od posledného rozhodnutia súdu uplynulo cca jeden a pol roka, maloletý je starší a je už adaptovaný v škole, čím došlo k čiastočnej zmene pomerov. Súd však uvedenú zmenu nepovažoval za podstatnú zmenu pomerov, nakoľko ostatné okolnosti zostali nezmenené. Podľa súdu prvej inštancie je komunikácia medzi rodičmi ohľadne výchovy a starostlivosti o maloletého naďalej na úrovni, ktorá nemôže zaručiť, že by bola striedavá osobná starostlivosť v záujme maloletého a že by boli lepšie zaistené jeho potreby. Prvoinštančný súd poukázal na to, že na súde je vedené trestné konanie pre zločin týrania blízkej a zverenej osoby, pričom obžalovaným je otec maloletého a jednou z poškodených matka

maloletého. Vedenie trestného stíhania vyhrocuje vzťahy medzi rodičmi maloletého, ktoré sú v súčasnosti veľmi napäté. Medzi rodičmi taktiež vzniká množstvo čiastkových problémov, avšak pri striedavej starostlivosti by týchto problémov mohlo nastať výrazne viac a spolupráca rodičov by musela byť intenzívnejšia. V neposlednom rade súd prvej inštancie prihliadol na vyjadrenie maloletého pred kolíznym opatrovníkom, ktorému maloletý uviedol, že nechce byť v striedavej starostlivosti a hoci má otca rád, chce, aby stretávanie zostalo tak, ako to bolo doposiaľ. Prvoinštančný súd konštatoval, že pri hodnotení výpovede maloletého zohľadnil jeho vek, ale pri rozhodovaní prihliadal aj na jeho prejavenu vôľu. In fine súd uzatvoril, že naďalej nie je splnená podmienka, že striedavá starostlivosť by bola v záujme maloletého a boli by tak lepšie zabezpečené jeho potreby. O trovách konania rozhodol v zmysle § 52 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“), že žiaden z účastníkov nemal nárok na náhradu trov konania.

2. Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 22. februára 2022 sp. zn. 11CoP/80/2021 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Svoje rozhodnutie po právnej stránke odôvodnil ustanoveniami § 24 ods. 2, § 24 ods. 4, § 26, § 43 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „ZR“), § 38 ods. 2 CMP a článkom 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa. Uviedol, že súd prvej inštancie zistil skutočný stav veci v miere potrebnej pre rozhodnutie a vec správne právne posúdil. Konštatoval, že už súd prvej inštancie sa v odôvodnení rozsudku vysporiadal s námietkami otca uplatnenými aj v odvolaní a otec ani v priebehu odvolacieho konania neuviedol žiadne relevantné skutočnosti, ktoré by boli spôsobilé privodiť zmenu napadnutého rozhodnutia. K odvolacej námietke otca ohľadom nedostatočného skúmania psychického stavu matky uviedol, že okrem tvrdení otca neexistuje žiadny relevantný dôkaz, ktorý by nasvedčoval prítomnosti duševnej poruchy a odôvodňoval tak nariadenie znaleckého dokazovania znalcom z odboru psychiatria. Poukázal na skutočnosť, že v konaní bolo vykonané znalecké dokazovanie dvomi znaleckými posudkami, vyhotovenými v súvislosti s trestným konaním, v ktorom je otec maloletého obžalovaný z týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a) Trestného zákona. Oba znalecké posudky skúmali psychický stav matky maloletého a žiadny z nich nezistil u matky duševnú poruchu tvrdenú otcom. Odvolací súd sa nestotožnil s tvrdením otca ohľadom dostatočnej komunikácie medzi rodičmi, naopak mal za to, že z vykonaného dokazovania je zrejmé, že medzi rodičmi pretrvávajú veľmi narušené a nepriateľské vzťahy. Rodičia maloletého sa nevedia dohodnúť ani o bežných veciach súvisiacich s osobnou starostlivosťou o dieťa. Za nedôvodnú považoval námietku otca o nezákonnosti výsluchu maloletého kolíznym opatrovníkom a uviedol, že súhlas rodičov s vypočutím maloletého zákon nevyžaduje. Na zisťovanie názoru dieťaťa podľa § 38 CMP totiž nie je potrebný súhlas rodiča a názor možno zisťovať aj bez jeho prítomnosti a v tejto súvislosti poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Postup okresného súdu považoval za správny, pokiaľ prihliadol na prejavovaný názor maloletého, berúc do úvahy jeho vek a rozumovú vyspelosť. Odvolateľovi dal za pravdu v tom, že maloletý nedokáže vzhľadom na svoj vek náležite posúdiť, čo je v jeho záujme a tento záver musí vysloviť súd po dôkladnom zistení všetkých rozhodujúcich skutočností. Podľa názoru odvolacieho súdu však presne v zmysle uvedeného súd prvej inštancie postupoval, pretože okrem názoru maloletého zohľadňoval všetky ostatné faktory významné pre rozhodnutie. Záverom odvolací súd dodal, že aj v prípade, ak by ostatné výsledky dokazovania nasvedčovali vhodnosti striedavej osobnej starostlivosti, takúto zmenu rozhodnutia by bolo treba v súčasnosti vyhodnotiť ako predčasnú a to minimálne do skončenia trestného konania, v ktorom sa rieši otázka, ktorá môže mať vplyv aj na posúdenie otázky spôsobilosti otca vykonávať rodičovské práva. Vzhľadom na stále prebiehajúce trestné konanie, ktoré je vedené voči otcovi sa preto vyžaduje istá dávka opatrnosti pri rozširovaní osobnej starostlivosti zo strany otca. Pokiaľ by sa totiž v trestnom konaní preukázalo, že otec sa dopúšťal voči matke a jej dcére konaní, z ktorých je obvinený, znamenalo by to potenciálne nebezpečenstvo aj pre maloletého a nie je vylúčené otvorenie otázky spôsobilosti otca ako rodiča vychovávať dieťa. Odvolací súd záverom uviedol, že za daných okolností preto aj s ohľadom na toto prebiehajúce trestné konanie nie je možné v súčasnosti prijať záver, že by zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti bolo v záujme dieťaťa, ale v záujme dieťaťa je ponechať ho v starostlivosti matky a pokračovať v modeli pravidelného styku otca s maloletým, ktorý zabezpečí zachovanie jeho vzťahu aj k tomuto druhému rodičovi a umožní rozvíjanie ich vzájomných citových väzieb.

3. Proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu podal otec (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP. Dovolateľ mal za to, že odvolací súd ako aj súd prvej inštancie mu nesprávnym procesným postupom znemožnil realizáciu procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Namietaná vada zmätočnosti podľa dovolateľa spočívala v tom, že jedným zo základných argumentov súdov, na základe ktorých došlo k zamietnutiu návrhu otca na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti bolo, že v súčasnosti prebieha trestné konanie, v rámci ktorého bola otcovi vznesená obžaloba pre podozrenie zo spáchania trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby, kde jednou z poškodených má byť matka maloletého. Odvolací súd v rámci svojho rozhodnutia uzavrel, že vzhľadom na uvedené trestné konanie vedené voči otcovi maloletého je prípadné zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti otca a matky maloletého predčasné. Inak povedané, jedným z dôvodov zamietnutia návrhu otca bola špekulatívna úvaha súdov o vine dovolateľa pred tým, než bol právoplatne uznaný vinným zo spáchania trestného činu. V prípade aprobovania takehoto postupu zo strany štátnych orgánov, dôjde nie len k závažnému porušeniu princípu legality, zakotveného v čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ale aj k porušeniu princípu prezumpcie neviny zakotveného v čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, respektíve čl. 6 ods. 2 Európskeho dohovoru o ľudských právach. Dovolateľ porušenie svojich procesných práv videl aj v tom, že odvolací súd v závere svojho rozhodnutia definoval predbežnú otázku, od ktorej záviselo relevantné posúdenie návrhu otca na zmenu úpravy rodičovských práv a povinností, a ktorá spočívala v právoplatnom skončení trestného konania, v ktorom otec vystupuje ako obžalovaný. Mal za to, že v takomto prípade bol odvolací súd v zmysle § 162 ods. 1 písm. a) CSP v spojení s § 2 ods. 1 CMP povinný konanie prerušiť, a v konaní pokračovať až po súdom právoplatne vyslovenej vine alebo nevine dovolateľa zo spáchania trestného činu. Vzhľadom na uvedené, dovolateľ navrhol, aby odvolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie.

4. K dovolaniu otca sa vyjadrila matka maloletého, ktorá považovala rozhodnutia súdov nižších inštancií za správne a dovolanie otca navrhla ako nedôvodné zamietnuť.

5. Kolízny opatrovník k dovolaniu otca uviedol, že dovolanie považuje za nedôvodné a rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie za správne.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podal v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník konania, v ktorého neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpený advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

7. Dovolanie je v danom prípade podané vo veci starostlivosti súdu o maloletých. Konanie v týchto veciach je od 1. júla 2016 upravené v zákone č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“). Vzájomný vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže § 76 a § 77 CMP obsahujúce niektoré ustanovenia o dovolaní „neustanovujú inak“, ak ide o prípustnosť dovolania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, prípustnosť dovolania dovolateľa bolo potrebné posudzovať podľa ustanovení CSP.

8. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

9. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa, tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo. Dovolací súd preto

skúmal opodstatnenosť argumentácie otca, že v konaní došlo k ním tvrdenej vade zmätočnosti.

10. Dovolateľ, vyvodzujúci prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, namietal nesprávny procesný postup súdov spočívajúci v špekulatívnych úvahách súdov o vine otca maloletého zo spáchania trestného činu (pred právoplatným rozhodnutím súdu), na podklade ktorých následne postavili svoje závery o nemožnosti zverenia maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, čím porušili princíp legality a prezumpcie neviny a zasiahli tak do práva dovolateľa na spravodlivé súdne konanie. K porušeniu práva na spravodlivý proces podľa dovolateľa došlo zo strany súdov aj tým, že neprerušili konanie do právoplatného skončenia trestného konania.

11. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Ďalším dôvodom nesprávneho procesného postupu, ktorého dôsledkom je porušenie práva na spravodlivý proces môže byť rôzne pochybenie súdu, ktoré však musí vykazovať určitú intenzitu, aby dovolací súd mohol konštatovať porušenie práva na spravodlivý proces (II. ÚS 71/2021 body 11.1. a 12.). Nie každé procesné pochybenie súdu totiž znamená, že bolo porušené právo na spravodlivý proces (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok, komentár, C. H. Beck, 2022, s. 1525 - 1567.)

12. Z dôvodovej správy k ustanoveniu § 420 písm. f) CSP vyplýva, že doterajší pojem "odňatie možnosti konať pred súdom" sa nahradil terminologicky novým pojmom "právo na spravodlivý proces", ktorého obsahové znaky vyplývajú z konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva ako aj Ústavného súdu SR. V tomto zmysle musí konanie ako celok vykazovať znaky spravodlivosti, nestačí jedna izolovaná vada na uplatnenie dovolania, a naopak, ak konanie ako celok znaky spravodlivosti nevykazuje, bude dovolanie prípustné vždy. Možno konštatovať, že pri posudzovaní nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že strane bolo znemožnené uskutočňovať jej patriace procesné práva, bude nevyhnutné posudzovať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv bude potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

13. Ťažisko dovolacej argumentácie otca spočíva v tom, že odvolací súd založil svoje rozhodnutie primárne na tom, že prejednával vinu otca v trestnom konaní, ktoré je voči otcovi maloletého vedené pre trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a) Trestného zákona, kde jednou z poškodených má byť matka maloletého a na základe tejto skutočnosti dospel k záveru, že zmena úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému je v súčasnosti predčasná.

14. V okolnostiach prejednávaneho prípadu, z rozhodnutia súdu prvej inštancie vyplýva, že návrh otca na zmenu zverenia zamietol z dôvodov, že a) nedošlo k podstatnej zmene pomerov od posledného rozhodnutia súdu, b) nedostatočnej komunikácie medzi rodičmi ohľadom výchovy a starostlivosti o maloletého (v tejto súvislosti súd poukázal na skutočnosť, že vedenie trestného stíhania vyhrocuje vzťahy medzi rodičmi maloletého), c) najlepšieho záujmu maloletého, d) vypätých vzťahov medzi rodičmi maloletého, e) samotným vyjadrením maloletého pred kolíznym opatrovníkom. Dovolací súd preskúmaním rozhodnutia nezistil, že by súd založil svoje rozhodnutie na prezumovanej vine otca v trestnom konaní, tak ako to tvrdí dovolateľ. Pokiaľ súd odkazoval vo svojom rozhodnutí na vedenie trestného konania, tak iba v súvislosti so znaleckými posudkami matky a hostilným vzťahom rodičov maloletého. V nadväznosti na odvolanie otca, odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie preskúmal a ako vecne správne potvrdil. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia doplnil ďalšie dôvody a

vysporiadal sa s odvolacími námietkami otca. Ako obiter dictum v závere svojho rozhodnutia uviedol, že: “Ak by aj ostatné výsledky dokazovania inak nasvedčovali vhodnosti striedavej osobnej starostlivosti (čo však nie je súdený prípad), takúto zmenu rozhodnutia by bolo treba v súčasnosti vyhodnotiť ako predčasnú a to minimálne do skončenia trestného konania, v ktorom sa rieši otázka, ktorá môže mať vplyv aj na posúdenie otázky spôsobilosti otca vykonávať rodičovské práva.“. Uvedené možno hodnotiť ako hypotetickú úvahu súdu, ktorá však v posudzovanom prípade nemala a nemohla mať vplyv na rozhodnutie súdu, keďže ostatné podmienky na zmenu starostlivosti o maloletého neboli splnené, čo zhodne konštatovali súdy obidvoch inštancií.

15. Pokiaľ aj odvolací súd ďalej odkazuje na prebiehajúce trestné konanie, s ohľadom na ktoré nie je v súčasnosti možné prijať záver, že by zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti bolo v záujme dieťaťa, dovolací súd sa nestotožnil s názorom dovolateľa, že by išlo o hlavnú argumentačnú líniu odvolacieho súdu a že by svoje rozhodnutie založil najmä na tomto základe. Ako už bolo uvedené, súdy vyhodnotili, že podmienky pre zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti neboli naplnené a takáto starostlivosť by nebola ani v záujme maloletého. Je potrebné dodať, že odvolací súd riadnym spôsobom odôvodnil svoje rozhodnutie a aj bez namietaného záveru odvolacieho súdu by rozhodnutie spĺňalo požiadavky v zmysle ustanovenia § 393 ods. 2 CSP v spojení s ustanovením § 387 ods. 2 a 3 CSP. V danom prípade preto ani vyššie uvedený sporný záver odvolacieho súdu bez ďalšieho nezakladá vadu zmätočnosti v takej (kvalifikovanej) miere, v ktorej by došlo k znemožneniu uskutočňovania procesných práv patriacich otcovi maloletého. Predmetná vada nedosahuje takú intenzitu procesného pochybenia odvolacieho súdu, aby dovolací súd mohol konštatovať porušenie práva na spravodlivý proces.

16. Nie každé procesné pochybenie súdu znamená, že bolo porušené právo na spravodlivý proces; ak súd síce nepostupoval správne, ale v dôsledku tohto nesprávneho postupu nedošlo k takej intenzite zásahu, že ho nemožno hodnotiť ako porušenie práva na spravodlivý proces, nie je namieste, aby došlo k naplneniu predpokladov pre tento dôvod zmätočnosti. O naplnenie predpokladu v zmysle § 420 písm. f) CSP pôjde vtedy, ak postup súdu, ktorý znemožní realizáciu práv strany sporu, dosiahne takú intenzitu, ktorá odôvodňuje záver o tom, že celé konanie sa nejaví ako spravodlivé (4Cdo/107/2022). V prejednávanej veci však o takýto prípad nešlo.

17. Najvyšší súd ani námietku otca ohľadom povinnosti odvolacieho súdu prerušiť konanie o zverenie maloletého do striedavej starostlivosti vedené pod sp. zn 11CoP/80/2021 do právoplatného skončenia trestného konania, nepovažoval za dôvodnú. Prejudicialitou sa vo všeobecnosti rozumie determinácia právnej otázky inou právnou otázkou, od ktorej vyriešenia je priamo závislý výrok rozhodnutia. Otázka viny, resp. neviny otca v trestnom konaní však nebola kľúčovou pre zmenu starostlivosti o maloletého. Súdy zamietli návrh otca primárne z dôvodov uvedených v odseku 15 a ohľadom prípadnej viny otca len do budúcnosti formulovali úvahu o potenciálnej možnosti otvorenia otázky spôsobilosti otca ako rodiča vychovávať dieťa.

18. Vzhľadom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že otec maloletého nedôvodne namietal, že mu súdy nižších inštancií nesprávnym procesným postupom znemožnili uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP). Dovolací súd dovolanie otca preto odmietol podľa § 447 písm. c) CSP ako dovolanie, ktoré smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné.

19. Dovolací súd žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania (§ 52 CMP).

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.